

освіти, кафедра дошкільної освіти, тренінгові технології, комунікативні навички, емоційний інтелект, критичне мислення, лідерство, адаптивність, професійна компетентність.

УДК 378.147:378.22:005(477)

PREPARATION OF FUTURE MASTERS OF MANAGEMENT IN TODAY'S FACILITIES OF HIGHER EDUCATION

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ МЕНЕДЖМЕНТУ В СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ганна Попова

кандидат педагогічних наук, доцент,
E-mail: annapopova7146@gmail.com
ORCID 0000-0002-8286-9134
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Україна

Hanna Popova

Ph. Din Pedagogy, Associate Professor,
E-mail: annapopova7146@gmail.com
ORCID 0000-0002-8286-9134
SHEI "Donbas State Pedagogical University", Ukraine

Григорій Кульбака

здобувач 2 курсу третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти освітньої програми «Освітні, педагогічні науки»
E-mail: grigoriykulbaka@gmail.com
ORCID 0009-0007-6203-9751
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Україна

Hryhorii Kulbaka

getter of the 2st year of the third (educational and scientific) level of higher education of the educational program "Educational and Pedagogical Sciences"
E-mail: grigoriykulbaka@gmail.com
ORCID 0009-0007-6203-9751
SHEI "Donbas State Pedagogical University", Ukraine

ABSTRACT

The article updates the question of preparation of future masters of management in today's facility of higher education. It's discovered that in today's critical conditions in Ukraine, a topical issue is professional training of highly qualified, effective managers with a new administrative mentality, that are able to work in difficult conditions and counteract the crisis phenomena in different areas of national economics. The market of educational services in the specialty 073 Management is analyzed and identified a high level of competition between institutions of higher education, that offer training in various educational programs. It has been established, that within this specialty institutions of higher education offer educational programs «Management» (not specialized), tied to certain direction of management (innovation, logistics, personal etc.), to an area (medical, educational). The experience of educating applicants in Master's program specialty 073 Management is analyzed in Donbas State Pedagogical University. The educational (educational-professional) program is considered, the uniqueness of which lies in fact that it consists of three selective blocks «Administrative management», «Business-administrating», «Management of educational institution», which allows us to form an individual educational trajectory of applicants and provides greater employment

opportunities. It is proved, that considerable attention is paid to an increase of quality of the process of educating future masters of management EP «Management»: curricula are constantly revised, work training programs and syllabi of academic disciplines, distance learning courses are updated and certified, new interactive distance learning technologies are introduced, the qualifications of scientific and pedagogical staff are improved, etc. The experience of conducting a workshop is presented in Donbas State Pedagogical University to improve qualifications of scientific and pedagogical staff. The result of workshop was an improvement of educational and methodological support of educational process, improving the practice of scientific guidance on writing a qualifying study, mastering interactive online technologies, tools of the Moodle platform for optimizing distance courses. It is summarized that such an approach to the educational process will allow to train competent, effective managers capable of achieving high results in extremely difficult conditions of professional activity, successfully solving the problem of eliminating the crisis from all parts of the national economy of Ukraine.

Key words: *management, educational (educational and professional) program, second (master's) level of higher education, specialty, field of knowledge, higher education institution, master of management.*

Актуальність теми. У сучасному світі, що стрімко розвивається та перебуває під постійним впливом політичних, економічних, технологічних, освітніх та ін. тенденцій і змін, потреба в ефективних менеджерах дедалі стає все більше безпрецедентною. Глобальна криза охопила національну економіку, зокрема внаслідок військових дій в Україні, що майже унеможливило стійке функціонування всіх галузей та суб'єктів господарювання. На мікрорівні вже перманентними стали локальні кризові явища, що виявляються в міграції кваліфікованих працівників, відтоку «розуму» у більш безпечні місця в Україні та за кордоном. Упродовж повномасштабного вторгнення наша країна втратила тисячі висококваліфікованих фахівців (лікарів, викладачів, науковців, інженерів, конструкторів, програмістів, менеджерів тощо), а процеси відновлення роботи українських товаровиробників (підприємств, компаній, фірм) тривають наразі в надскладних умовах, а в післявоєнному періоді наберуть ще більших обертів. Для того, аби подолати кризу, вивести й національну економіку, й окремого суб'єкта господарювання на новий щабель розвитку, потрібні ефективні управлінці, із високим рівнем професійної компетентності, здатні працювати в складних умовах, які володіють новим управлінським мисленням щодо розв'язання антикризових завдань, що особливо важливо в реаліях сьогодення.

Під впливом зазначених тенденцій перебуває також освітня галузь, до якої сьогодні висунуто значні вимоги щодо підготовки майбутніх менеджерів нової формації. На жаль, не можна стверджувати, що наразі розвиток системи освіти в Україні, зокрема й вищої, є національним пріоритетом, хоча в Законі України про вищу освіту (ст. 3) зазначено, що одним зі шляхів формування та реалізації державної політики в освітній галузі є збереження та розвиток системи вищої освіти й підвищення її якості (Про вищу освіту, 2024). На практиці маємо розрив між задекларованим у відповідному законі та реальними тенденціями, які відчувають заклади вищої освіти. Ідеться про визнання державою пріоритетних спеціальностей та збільшення їх підтримки, зокрема й виділених бюджетних

місце на навчання, розширення переліку пільгових умов вступу тощо. Констатуємо, що спеціальність 073 Менеджмент галузі знань 07 Управління та адміністрування до пріоритетних не віднесено, що може негативно позначитися на підготовці майбутніх менеджерів, яким належить провідна роль у відбудові національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Навколо порушених питань дотепер триває досить жвавий науковий дискурс. Так, науковці узагальнювали підходи та розробляли найкращі практики формування освітніх програм підготовки здобувачів різних спеціальностей, зокрема менеджерів (С. Ачкасова, С. Вітвицька, О. Лебідь, М. Швардак та ін.).

Є значна кількість досліджень щодо питань підготовки майбутніх керівників закладів освіти (менеджерів), зокрема запропоновано авторські освітні програми, визначено галузі професійної діяльності майбутніх менеджерів, опрацьовано питання андрагогіки в їх підготовці, досліджено організаційні та змістові питання практичної підготовки майбутніх менеджерів в магістратурі, вивчено її як засіб формування управлінської еліти (І. Бабенко, О. Гура, О. Мармаза, Н. Пивовар, Л. Сігаєва, І. Соколова, О. Опольська та ін.).

Цікавими є наукові пошуки щодо формування фахової компетентності, культури професійного спілкування, особистісно-професійних цінностей майбутніх менеджерів, вивчення завдань і можливостей їх підготовки на магістерському рівні вищої освіти в умовах високоорганізованого освітнього середовища, яке має забезпечити всебічний розвиток такого фахівця (Н. Беляєва, В. Берека, М. Гриньова, О. Жданова-Неділько, О. Кравчук, В. Лівенцов, Т. Махія, О. Полуяктова, А. Сущенко та ін.).

Попри наявний дослідницький інтерес до окресленої проблеми, вважаємо, що окремі питання підготовки майбутніх магістрів менеджменту в закладі вищої освіти залишаються маловивченими й потребують докладного доопрацювання.

Формулювання цілей (мета) статті, постановка завдання. Метою наукової розвідки є дослідження підготовки майбутніх магістрів менеджменту в сучасному закладі вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Зауважимо, що сучасне освітнє середовище характеризується високою конкуренцією, у якому заклади вищої освіти (ЗВО) знаходяться в постійному пошуку зміцнення власних конкурентних переваг. Значущими способами посилення конкурентоспроможності закладів вищої освіти є ліцензування нових спеціальностей, урізноманітнення освітніх (освітньо-професійних) програм, забезпечення їх унікальності та постійний перегляд для оновлення, осучаснення відповідно до викликів часу.

Не винятком є підготовка магістрів менеджменту за спеціальністю 073 Менеджмент галузі знань 07 Управління та адміністрування. Так, лише у 2024 р. на інформаційній платформі «Вступ. Освіта. UA» було репрезентовано 595 конкурсних пропозицій за цією спеціальністю, тобто близько 300 ЗВО надають можливість охочим здобути вищу управлінську освіту на магістерському рівні (Вступ. Освіта. UA). Причому майже кожен заклад пропонує вступникам розмаїття освітніх програм у межах однієї спеціальності. Наприклад, у Харківському національному університеті ім. В. Н. Каразіна запропоновано такі освітні програми: адміністративний менеджмент; бізнес-

адміністрування; бізнес-адміністрування в корпоративному секторі економіки; бізнес-менеджмент. Національний університет «Львівська політехніка» пропонує освітні програми: «Управління інноваційною діяльністю», «Бізнес-адміністрування», «Логістика», «Бізнес-адміністрування: стратегічний розвиток та інновації», «Бізнес-менеджмент».

Чимало пропозицій щодо навчання за спеціальністю 073 Менеджмент на відповідних освітніх програмах, які прив'язані до певної галузі – освітньої чи медичної. Так, за освітніми програмами «Управління навчальним закладом» здобувачі можуть навчатися в Кам'янець-Подільському національному університеті ім. Івана Огієнка, Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії, Черкаському національному університеті ім. Богдана Хмельницького, Тернопільському національному педагогічному університеті ім. Володимира Гнатюка, Рівненському державному гуманітарному університеті, Державному закладі «Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка», Національному університеті водного господарства та природокористування, Київському столичному університеті ім. Бориса Грінченка тощо.

Пропозиції щодо навчання на освітніх програмах, спеціалізованих на галузі охорони здоров'я, надають такі університети, як: Класичний приватний університет (Управління закладом охорони здоров'я), Хмельницький університет управління та права ім. Леоніда Юськова (Організація і управління охороною здоров'я), Національний університет кораблебудування ім. Адмірала Макарова (Управління закладом охорони здоров'я), Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (Медичний та фармацевтичний менеджмент) та ін.

Зауважимо, що в руслі сучасних тенденцій у менеджменті актуальності набувають такі його напрямки, як: комплаєнс-менеджмент (заходи щодо формування відповідальної поведінки компанії та її співробітників) чи лакшері-менеджмент (задоволення потреб VIP-споживачів у послугах та товарах преміум класу), тому провідними економічними університетами запропоновано відповідні освітні програми: комплаєнс-менеджмент організацій (Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана; лакшері-менеджмент і маркетинг (Державний торговельно-економічний університет).

Чимало освітніх програм, пропонованих ЗВО, мають однакову зі спеціальністю назву «Менеджмент». Серед таких відзначимо Східноукраїнський національний університет ім. Володимира Даля, Донбаський державний педагогічний університет, Львівський торговельно-економічний університет, Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, Рівненський державний гуманітарний університет, Херсонський державний університет, Одеський національний технологічний університет, Донбаська державна машинобудівна академія, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, Національний університет «Чернігівська політехніка», Бердянський державний педагогічний університет та ін.

Отже, конкуренція в цьому секторі надання освітньої послуги вражає, це розуміють і ЗВО, розробляючи різноманітні, унікальні освітні програми в межах спеціальності 073 Менеджмент. Зазначимо, що неважливо, чи спрямовані вони на певну галузь (освітню, медичну), чи охоплюють окремі напрями менеджменту (логістику, інновації, проєкти, бізнес, персонал), головне, аби

споживач цієї послуги був зацікавлений у засвоєнні тієї чи тієї програми, задоволений її змістом та якістю освітнього процесу, а ЗВО щороку отримував здобувачів другого (магістерського рівня) спеціальності 073 Менеджмент.

Наше дослідження акцентовано на підготовці майбутніх магістрів менеджменту за спеціальністю 073 Менеджмент галузі знань 07 Управління та адміністрування в Донбаському державному педагогічному університеті. Освітню (освітньо-професійна) програму (ОП) «Менеджмент» розроблено робочою групою кафедри управління та адміністрування, яка є структурним підрозділом факультету гуманітарної та економічної освіти університету. Робоча група складається з науково-педагогічних працівників (доктори наук, професори, кандидати наук, доценти), стейкхолдерів (директори підприємств, здобувачі вищої освіти, випускники ОП). ОП розроблено відповідно до Стандарту вищої освіти України з галузі знань 07 Управління та адміністрування, спеціальності 073 Менеджмент другого (магістерського) рівня, який затверджений та введений у дію наказом Міністерства освіти і науки України від 10.07.2019 р. № 959. Метою ОП визначено забезпечення підготовки висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців, здатних розв'язувати складні нестандартні завдання та комплексні проблеми інноваційного й дослідницького характеру в галузі управління закладами освіти, підприємствами, прибутковими й неприбутковими організаціями, органів державної влади та місцевого самоврядування (Освітня (освітньо-професійна) програма «Менеджмент», 2024).

ОП передбачено вивчення таких обов'язкових освітніх компонентів: філософія освіти, іноземна мова (для професійної діяльності), сучасні інформаційні технології (для професійної діяльності), методологія наукових досліджень (загальна підготовка); публічне адміністрування, ділове адміністрування, технології управління персоналом, фінансовий менеджмент, технологія прийняття управлінських рішень, маркетинг-менеджмент, time-менеджмент (професійна підготовка); переддипломна практична підготовка та кваліфікаційна робота (практична підготовка).

Вибірковий компонент ОП містить дисципліну широкого вибору (Паблік рилейшнз) та три блоки, у яких згруповано фахові навчальні дисципліни відповідної спрямованості:

1. Управління закладом освіти – Маркетингова та іміджева діяльність закладу освіти; Управління персоналом у закладі освіти; Керівник закладу освіти; Стратегічне управління освітньою організацією; Освітні технології; Управління навчально-виховною та науково-методичною діяльністю в закладі освіти; Управління якістю освітньої діяльності закладу освіти.

2. Адміністративний менеджмент – Креативний менеджмент; Регіонально-адміністративний менеджмент; Техніка адміністративної діяльності; Проектний менеджмент; Керівник адміністративної служби; Соціальні технології в адміністративному менеджменті; Організаційна поведінка.

3. Бізнес-адміністрування – Управління інноваційним розвитком підприємства; Інвестиційний менеджмент; Стратегічне управління та стратегічне партнерство в бізнесі; Управління конкурентоспроможністю; Маркетинг інновацій; Антикризовий менеджмент; Логістичний менеджмент.

Робоча група ОП, до якої належить і співавтор наукової розвідки,

розробляючи аналізовану магістерську програму, не спиралися на певну галузь чи напрям менеджменту, бо, на їх думку, такий підхід обмежує можливості працевлаштування випускників. Тому в ОП запропоновано блочний вибір, що уможлиблює здобувачам засвоїти вибіркові компоненти й по закінченню навчання отримати приємний бонус – сертифікат про опанування конкретної вибіркової частини. ОП є професійною та прикладною, її структура передбачає динамічне, інтегративне та інтерактивне навчання, здобувачу створено умови для формування індивідуальної освітньої траєкторії за допомогою вибору привабливого вибіркового блоку дисциплін. Унікальність ОП також полягає в тому, що випускники можуть працевлаштовуватися в організації будь-якої галузевої належності, організаційно-правової форми, керівниками чи фахівцями різних служб апарату управління; у консультативні центри, консалтингові організації, структури центральних державних і регіональних органів управління, інноваційні фонди, фінансово-кредитні установи, фінансово-промислові групи, технопарки тощо.

Акцентуємо на тому, що зміст вибірових компонентів регулярно переглядається та оновлюється робочою групою, відповідно до сучасних тенденцій менеджменту та запитів стейкхолдерів. Питання якості теоретичної та практичної підготовки майбутніх магістрів менеджменту систематично винесено на засідання кафедри управління та адміністрування, включено до обговорення на заходах, що проводяться в межах роботи зі стейкхолдерами.

Робота з підвищення якості процесу підготовки майбутніх фахівців реалізується: у постійному оновленні навчальних планів, робочих навчальних програм та силабусів навчальних дисциплін; в оновленні, проходженні процедури сертифікації дистанційних курсів на платформі Moodle; у розробці та реалізації концепцій наскрізної практичної підготовки; у запровадженні інтерактивних дистанційних технологій; в активному використанні системи неформальної освіти (із визнанням результатів і перезарахуванням кредитів до обов'язкових компонентів); у створенні індивідуальної траєкторії навчання в межах певної освітньої програми; у сприянні навчальній мобільності (внутрішня та міжнародна академічна мобільність); в удосконаленні контролю за якістю викладання освітніх компонентів, підвищенні кваліфікації науково-педагогічних працівників тощо (Попова, Кульбака, 2024).

Окрему увагу доцільно приділити висвітленню досвіду з підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників Донбаського державного педагогічного університету. Упродовж другого семестру 2023-2024 навчального року для викладачів було проведено «Методичний воркшоп» (40 годин), який організувала, модерувала перший проректор ДДПУ проф. Набока О. Г. У межах воркшопу було проведено п'ять тематичних занять: «Навчально-методичний ресурс як потенціал для вдосконалення освітньої діяльності ДДПУ (робоча програма навчальної дисципліни, силабус, наскрізна практична підготовка), лектори доц. Коркішко О. Г., доц. Лисенко Н. В.»; «Інноваційні практики наукового керівництва: організація та вимоги до написання кваліфікаційної роботи», лектор – проф. Панасенко Е. А.; «Інтерактивні технології онлайн-навчання в професійній діяльності педагога вищої школи», лектор – проф. Головка І. А.; «Шляхи оптимізації роботи з дистанційними курсами на платформі Moodle», лектор – доц. Казаков І. М. По завершенню воркшопу

учасники отримали сертифікати про підвищення кваліфікації та цінний досвід з удосконалення навчально-методичного забезпечення освітнього процесу, покращення практики наукового керівництва щодо написання кваліфікаційного дослідження, оволодіння інтерактивними онлайн-технологіями, особливо корисними в умовах дистанційного навчання та цікавими інструментами платформи Moodle, які уможливають оптимізувати роботу викладачів із дистанційними курсами.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, в умовах висококонкурентного освітнього середовища, у якому сьогодні функціонують заклади вищої освіти, що здійснюють підготовку майбутніх магістрів менеджменту, питання забезпечення її якості є нагальними та вкрай необхідними. Тому на особливу увагу заслуговують систематичне оновлення освітніх програм, відповідно до інноваційних тенденцій менеджменту та запитів стейкхолдерів, підвищення професійного рівня науково-педагогічних працівників, урізноманітнення освітнього процесу інтерактивними онлайн-технологіями та створення необхідних умов для формування індивідуальної освітньої траєкторії майбутніх магістрів менеджменту. Такий підхід до освітнього процесу уможливить підготувати компетентних, ефективних управлінців, здатних досягати високих результатів у надскладних умовах професійної діяльності, успішно розв'язувати завдання з усунення кризи з усіх ланок національної економіки України.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Закон України «Про вищу освіту» від 01.01.2014 р. (зі змінами від 02.11.2021 р. № 1838-IX). Відомості Верховної Ради (ВВР), 2022, № 3, ст. 10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

Вступ. Освіта. UA. URL: <https://vstup.osvita.ua/spec/2-620-2/0-0-1494-0-0-0/>
Освітня (освітньо-професійна) програма «Менеджмент» підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 Менеджмент / ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», 2023. URL: <http://surl.li/rqbbja>

Попова Г., Кульбака Г. (2024). Особливості підготовки майбутніх фахівців економічного профілю в сучасних умовах закладу вищої освіти. *Гуманізація навчально-виховного процесу: збірник наукових праць* / За загал. ред. професорки С.А. Саяпіної. Краматорськ: ЦТPI «Друкарський дім». (1 (105)). 51-59.

REFERENCES

Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» vid 01.01.2014 r. (zi zminamy vid 02.11.2021 r. № 1838-IX). Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2022, № 3, st. 10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian].

Vstup. Osvita. UA. URL: <https://vstup.osvita.ua/spec/2-620-2/0-0-1494-0-0-0/> [in Ukrainian].

Osvitnia (osvitno-profesiina) prohrama «Menedzhment» pidhotovky zdobuvachiv druhoho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity spetsialnosti 073 Menedzhment / DVNZ «Donbaskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet», 2023. URL: <http://surl.li/rqbbja> [in Ukrainian].

Popova H., Kulbaka H. (2024). Osoblyvosti pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv

ekonomichnoho profilu v suchasnykh umovakh zakladu vyshchoi osvity. Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu: zbirnyk naukovykh prats / Za zahal. red. profesorky S.A. Saiapinoi. Kramatorsk: TsTRI «Drukarskyi dim». (1 (105)). 51-59 [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У науковій статті актуалізовано питання підготовки майбутніх магістрів менеджменту в сучасному закладі вищої освіти. З'ясовано, що в сучасних умовах кризи в Україні актуальним питанням є підготовка висококваліфікованих, ефективних менеджерів із новим управлінським мисленням, здатних працювати в складних умовах та протидіяти кризовим явищам у різних галузях національної економіки. Проаналізовано ринок освітніх послуг за спеціальністю 073 Менеджмент та визначено високу конкуренцію серед закладів вищої освіти, які пропонують навчання за різними освітніми програмами. Установлено, що в межах цієї спеціальності заклади вищої освіти пропонують освітні програми «Менеджмент» (не спеціалізовані), прив'язані до певного напрямку менеджменту (інновації, логістика, персонал тощо), до галузі (медична, освітня). Проаналізовано досвід підготовки здобувачів за магістерською програмою спеціальності 073 Менеджмент у Донбаському державному педагогічному університеті. Розглянуто освітню (освітньо-професійну) програму, унікальність якої полягає в тому, що вона містить три вибіркові блоки: «Адміністративний менеджмент», «Бізнес-адміністрування», «Управління закладом освіти», – що дозволяє формувати індивідуальну освітню траєкторію здобувачів та дає більші можливості для працевлаштування. Доведено, що підвищенню якості процесу підготовки майбутніх магістрів менеджменту на ОП «Менеджмент» приділено значну увагу: постійно переглядаються навчальні плани, робочі навчальні програми та силабуси навчальних дисциплін, оновлюються та сертифікуються дистанційні курси, запроваджуються інтерактивні дистанційні технології, підвищується кваліфікація науково-педагогічних працівників тощо. Наведено досвід проведення воркшопу в Донбаському державному педагогічному університеті для підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників. Результатом воркшопу стало вдосконалення навчально-методичного забезпечення освітнього процесу, покращення практики наукового керівництва щодо написання кваліфікаційного дослідження, оволодіння інтерактивними онлайн-технологіями, інструментами платформи Moodle для оптимізації дистанційних курсів. Підсумовано, що такий підхід до освітнього процесу дозволить підготувати компетентних, ефективних управлінців, здатних досягати високих результатів у надскладних умовах професійної діяльності, успішно розв'язувати завдання з усунення кризи з усіх ланок національної економіки України.

Ключові слова: менеджмент, освітня (освітньо-професійна) програма, другий (магістерський) рівень вищої освіти, спеціальність, галузь знань, заклад вищої освіти, магістр менеджменту.